

THE THEME OF THE ברכה OF רצה

The ברכה of רצה is the first of the last three ברכות of עשרה שמונה which are grouped under the category of הודאה. In truth, the words of the ברכה share more with the theme of the ברכה of שמע קולינו than they share with the theme of the ברכה of מודים. Rabbi Yissaschar Jacobsen in his ספר נתיב בינה views the ברכה of רצה as consisting of five בקשות and not words of הודאה:

1. רצה, י-י אלקינו, בעמך ישראל ובתפלתם;
2. והשב את העבודה לדביר ביתך;
3. ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברצון;
4. ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך;
5. ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים. ברוך אתה י-י, המחזיר שכינתו לציון.

Why did חז"ל include among the last three ברכות of עשרה שמונה a ברכה that consists of שמע ברכה of שמע בקשות and why are the בקשות ones that resemble the בקשות of the ברכה of שמע קולינו? The answer may be that חז"ל wanted every תפלה to contain within it the בקשות that are found in the ברכה of שמע קולינו. Since the ברכה of שמע קולינו is not recited on שבת and יום טוב, the ברכה of רצה was composed to substitute for the ברכה of שמע קולינו on those days. This answer fits well into the thesis that Professor Shmuel Safrai put forth that on weekdays before the destruction of the Second בית המקדש an individual would recite only the middle ברכות of עשרה שמונה, the בקשות, and would end his תפלה with the ברכה of שמע קולינו. On שבת and יום טוב, he would recite the first three and last three ברכות of עשרה שמונה and one middle ברכה. The ברכה of רצה would then fulfill the role of the ברכה of שמע קולינו. Under those circumstances, never was there a day when both the ברכה of רצה and the ברכה of שמע קולינו were recited during a תפלה. The wording of the ברכה of רצה was not modified after the first three and last three ברכות of עשרה שמונה were added to the weekday עשרה שמונה in order to keep the wording of the ברכה consistent for all days.

The ברכה of רצה has a long history of including בקשות. The following represents רש"י's wording of the ברכה when it was recited as part of the עבודה in the בית המקדש.

רש"י מסכת ברכות דף יא' עמ' ב' – ועבודה – בשביל העבודה שעשו היו מברכין אחריה רצה ה' אל-קיננו עבודת עמך ישראל ואשי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, ברוך המקבל עבודת עמו ישראל ברצון, אי נמי שאותך לברך ביראה נעבוד.

Let us contrast the wording of the **ברכה** as we know it with how it appears in **נוסח ארץ ישראל**.

רצה ה' אלוקינו ושכון בציון, מהרה יעבדוך עבדיך, ובירושלם נשתחוה לך. ברוך אתה ה' שאותך בראה נעבוד.

The word: **נשתחוה**, let us bow, was placed in the **ברכה** to form a link to the **ברכה** of **מודים**. As we previously learned, the word: **מודים** is synonymous with the word: **נשתחוה**.

The juxtaposition of the word **משתחווים** near the word: **מודים** is found in two other places of our **תפילות**; in the **סדר העבודה** that we recite in **יום כיפור** and in **תפלת מוסף של יום כיפור** and in **עלינו**. It is interesting to note that the word: **מודים** is not found in the older versions of those prayers. Perhaps the **נוסח** of the **ברכה** of **רצה** in **ארץ ישראל** influenced the wording of those other **תפילות**. Concerning the **עבודה** on **יום כיפור**:

משנה מסכת יומא פרק ו' משנה ב'— בא לו אצל שער המשתלה וסומך שתי ידיו עליו ומתוודה וכך היה אומר אנא השם עוו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל אנא בשם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעוו ושפשעו ושחטאו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

The wording of **עלינו** as found in early **סידורים**:

סדר רב עמרם גאון סדר ראש השנה ד"ה ויורד שליח—עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית. שלא עשאנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה. שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם שהם משתחווים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע. ואנו כורעים ומשתחווים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ ומושב יקרו בשמים ממעל ושכינת עזו בגבהי מרומים.

The **עבודה של יום הכיפורים** is one of the first to include the word: **מודים** in the **מהרי"ל**:

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות יום כיפור ד"ה [יט] אמר—מהרי"ל סג"ל היה מסיים מכל חטאתיכם לפני ה' ואומר להם תטהרו. כשהיה אומר **כורעים ומשתחווים ומודים ונופלים על פניהם**, היה עושה לכל דיבור מעשיהו, שכרע על ברכיו והיה משתחוה ונופל על פניו.

The **מחזור ויטרי** is one of the first to include the word: **מודים** in **עלינו**:

מחזור ויטרי סימן צט ד"ה עלינו לשבח— עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית שלא עשאנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונ'... ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

TRANSLATION OF SOURCES

'ב-רש"י מסכת ברכות דף י"א ע"ב' After completing the service that the Kohanim performed in the Beit Hamikdash, they would recite the following Bracha: Ritzai Hashem Elokeinu Avodas Amcha Yisroel V'Ishai Yisroel Oo'Sifilasom Tikabel B'Ratzon, Baruch Ha'Mikabail Avodas Yisroel B'Ratzon or they would conclude as follows: Sh'Osicha Livadcha B'Yira Na'Avod.

'ב-משנה מסכת יומא פרק ו' משנה ב' Mishnah. He then came to the scapegoat and laid his two hands upon it and he made confession. And thus would he say: I beseech You, O Lord, Your people the house of Israel have failed, committed iniquity and transgressed before You. I beseech You, O Lord, atone the failures, the iniquities and the transgressions which Your people, the house of Israel, have failed, committed and transgressed before You, as it is written in the Torah of Moses, Your servant, to say: for on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall you be clean before the Lord. And when the priests and the people standing in the temple court heard the fully-pronounced name come forth from the mouth of the high priest, they bent their knees, bowed down, fell on their faces and called out: blessed be the name of His glorious kingdom 'for ever and ever.

SUPPLEMENT

נוסח ארץ ישראל in רצה of ברכה

The wording of the ברכה of רצה found in ארץ ישראל does not appear in any later סידורים. However the wording does appear in early several sources. רב נטרונאי גאון who lived before רב עמרם גאון provides for the language in his version of the ברכה:

תשובות רב נטרונאי גאון – ברודי (אופק) אורח חיים סימן לא–וששאלתם בשביל עבודה, היאך אנו אומרים אותה–במתיבתא ובבית רבינו שבבבל ובכל מקום שיש בו חכמים, כך אומרים: רצה י"י אל–הינו ושכון בציון עירך מהרה ויעבדוך בניך בירושלים.

The wording is also found in two מדרשים. That is some evidence that both books of ארץ ישראל were composed in ארץ ישראל:

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כד – שובה ד"ה [ה] זבחי אל–הים–זבחי אל–הים רוח נשברה לב נשבר וג' (תהלים נא: יט). זבדי בר לוי ור' יוסי בר פייטרס ורבנין. חד א', א' דוד לפני הקב"ה רבון העולמים אם את מקבלני בתשובה יודע אני ששלמה בני עומד ובונה את המקדש ובונה את המזבח ומקריב עליו כל הקרבנות מן הדין קרייא לב נשבר ונדכא וג' (שם /תהלים נ"א/) ואני יודע שתיטיבה ברצונך את ציון וגו' (עיי' שם /תהלים נ"א/ כ), אז תחפוץ זבחי צדק וג' (שם /תהלים נ"א/ כא). וחרנא אמר מנין לזה שהוא עושה תשובה הקב"ה מעלה עליו כאילו שהוא עולה לירושל' ובנה בית המקדש ובונה את המזבח ומקריב עליו כל הקרבנות, מן הדין קרייא לב נשבר ונדכא וגו', מה כת' בתריה, היטיבה ברצונך את ציון אז תחפוץ זבחי צדק וגו'. ורבנין אמרין מנין לזה שהוא עובר לפני התיבה שהוא צריך להזכיר בניין בית המקדש וקרבנות ולשווח, מן הדא ברכתא, רצינו אל–הינו ושכון בציון העי' ויעבדוך בניך בירושל' /בירושלים/.

ויקרא רבה (מרגליות) פרשה ז ד"ה [ב] זבחי אל–הים–זבחי אל–הים רוח נשברה (תהלים נא, יט). זבדי בן לוי ור' יוסי בן פרטס ורבנן. חד מיניהו אמ' אמ' דוד לפני הקב"ה רבנו שלעולם אם מקבלני את בתשובה יודע אני ששלמה בני יבנה בית המקדש ובונה את המזבח ומקריב עליו כל קרבנות שלתורה /של תורה/. מן הדין קרייא זבחי אל–הים רוח נשברה. אוחרן אמ' מנין לזה שעשה תשובה שמעלין עליו כאילו עלה לירושלם ובנה בית המקדש ובנה את המזבח והקריב עליו כל קרבנות שבתורה, מן הדין קרייא זבחי אל–הים רוח נשברה. ורבנן אמ' מנין לזה שעבר לפני התיבה שהוא צריך להזכיר עבודה ולשווח, מן הדא ברכתא רצה י"י אל–הינו ושכון בציון עירך.